

Učiteljski Tovariš

Glasilo „Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani“.

Urejujeta:

Jakob Dimnik in **Engelbert Gangl**

učitelja v Ljubljani.

Izdajatelj in odgovorni urednik: **Jakob Dimnik**, Šubičeve ulice št. 3.

Vsebina: Engelbert Gangl: Slavnostni prolog. — Božo Dubrovič: Stanje i želje hrvatsko-slovenskog učiteljstva Istre. — Zaveza slovenskih učiteljskih društev. — Fr. Orožen: Ustavoznanstvo. — Fr. Potokar: Spisje v ljudski šoli. — Naši dopisi. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služeb.

Slavnostni prolog.

(Ob jubilejskem koncertu dne 1. vel. srpana 1898.)

In vprašam vas, gospoda slavna: Kaj
Združilo danes nas je v domu tem?
Število to ponosno! Mož ob možu,
Žená, mladenek venec ta cvetoči —
Nad vsemi pa kot sladkotežke sanje
Počiva duh slovesen, prazničen . . .
Gospoda slavna, kaj je in zakaj?

Tam daleč od srcá slovenske zemlje,
Od bele so Ljubljane, ki tako
Oblekla slavnostno je krilo danes,
Ki vas sprejela je kipeča vsa
V ljubezni topli, v čustvih blaženstva,
Da čustvovanja, njenega mišljenja
Izrazi se z razvnetih naših src
Presladkimi čutili družijo
V najčiščo, sladkoglasno harmonijo —
O, daleč tamkaj od ognjišča so
Slovenskega stremljenja, hrepenenja,
Ponosa narodnega, svetega —
Tam daleč so domovi naši tihi.
Kako so hrepenele sem nam duše —
Zdaj tukaj smo! — Zelena Štajerska
In tožni Korotan, Primorje naše,
Dežela Kranjska nas poslala je
K predragi materi — v Ljubljano belo!
O, in še več! — Preslavni češki svet,
Ponosna Morava, hrvaška zemlja
Prekrasna — vsi poslali danes
Med svoje brate so sinove svoje . . .
In neštevilna so se srca ta
V plamenih jasnih, ki rodi ljubezen
Medbratovska jih najčistejša nam,
Ta srca vsa so v eno zlila se!
In misli naše in želje in duše
Zgrnile so se tesno med seboj,

Da en duh vlada le med nami zdaj,
Ki spaja nas v edinstvu, kot da vez
Srcé bi k srcu trdno nam vezala . . .
Deset mi danes let duh zre pred sabo . . .
V enakem je prijateljstvu takrát
Združilo se učiteljstvo slovensko,
Ko mu po dneh jasnejših, srečnejših
Nemirne duše hrepenele so.
Slab je, kdor sam je, najsi moč
Njegove žile čutijo zavestno.
In zakon ta neoporečni nas
Takrát je zvezal trdno med seboj,
Da moč je zaigrala v vsakem udu,
Da ogenj je razkošne nam zavesti
Razširil tesni dih, da iz oči
Nam srčni so pogledi v dni bodoče,
V jasnejše, blažje dni vsi zakipeli,
Da se zbudila vera v nas je spet:
Kdor dela naj, on tudi naj živi!

In res! — Vsi, ki prisotni tu smo zdaj,
Ob delu smo napornem doživeli
Ta lepi praznik svojega združenja.
Kako preteklost je teh kratkih let
Razgrnjena pred nami slikovito!
V ponižni gorski vasi, v mestu šumnem
Stotisoč siplje toplih žarkov šola
V ljubezni isti vsem! Pravično vse
Objema nje čarobna, sveta moč.
Vsem — najsi tudi so brez domovanja —
Dom ona je, dom vsakemu odprt!
Stotisoč se odpira srčec nežnih
Tem žarkom mehkim, sto in sto jih duš
Vsrkava slastno, kakor prah spomladi
Luč sončno pije, da iz njega zraste
Brezmejno morje cvetov pestrobojnih . . .

A ni cvetú, ki ga rodi priroda,
Da mogel njega bi najlepši kras
Enačiti cvetovom, ki razvili
Na plodni njivi so se duš otroških!
Tako so nežni ti, tako so lepi,
Da sebi kras je njih samo enak.
In tem cvetovom mi vladarji smo —
Še več . . . mi stvarniki smo jim celo!

In tu smo zdaj, da vzradoste se duše,
Ko bomo v resnem zboru združeni
Razmišljali o delu let preteklih,
Ki nam rodilo zlatih je sadov —
Nam? — Malo nam, več drugim — domovini!
A tudi nam! — Saj v sveti slogi smo
Iz nič se dvignili visoko, častno,
Da cenijo nas in nas ljubijo
Vsi tisti, ki vedo, da domovinski
Blaginji in bodočnosti je temelj
Mladina, ki jo šola je vzgojila.
To dela našega najlepši sad,
To naš ponos je, naša je uteha.
Ki nam prisego zbuja v duše dnu,
Da zemlji svoji zvesti bomo vsi,
Nji žrtvovali svoje vse moči!

Vse to ni nič! — Naš oče, naš gospod
Na zlatem Dunaju praznuje god,
Ko je pred pol stoletjem s čvrsto roko
Prišel preslavnih dedov žezlo težko . . .
Ves svet se klanja mu! Ponosno on,
Ljubeče in preskrbno vlada nam —
Sinovom svojim bolj ne more oče!
Knez je miru, krvavi meč mu solzo
V očesu budnem zbuja, v srcu skrb
Rodí mu misel na viharu grom . . .

Mir vladaj srečnim narodom! Ob njem
In v njem živi naj knjiga in pero,
Saj ž njima dviga se blaginja ljudstvu!
Krepi naj duša se, saj dušna moč
Močnejša je in večja od telesne!
Na duhu krepkemu je narodu
Bodočnost srečna vekomaj odprta.

Stoletja pol! . . . Mi prišli semkaj smo,
Da v slavnostnem trenutku damo
Čutilom duška . . . A kako? . . . Prevelik je,
Preslaven, premogočen in predober!
Skrbi nebroj, bridkosti brez števila
Iz mladih let do sivih dni ga spremlja.
A vse to zlo ga upognilo ni,
Ni enega trenutka v žitju vsem,
Da zabil nas bi in le sebi živel!
Mogočnost svojo vso, vse sile je duha
Prejasnega naklonil v srečo nam.
In mi se klanjamo mu vdani vsi,
V ljubezni srčni in v zvestobi večni
Prinašamo mu srca v dar najlepši . . .
Kako bi nam ne plula kri hitreje,
Ker vstal nam danes je ta srečni dan,
Ta sveti dan, dan naš ta veliki!
In iz Ljubljane bele naj prelije
Po zračnih daljah se pred zlati stol
En glas samo . . . Stoletja pol!
Kaj ni ta zlata krona trnja polna,
Kaj ni to zlato žezlo kakor trs? . . .
O, en glas k Tebi gre, mogočni car:
Naj večna bo ti slava, slava, slava!
A k carju tja v nebes višave sinje
Gre drugi glas: Ti nam ga, Bog, ohrani!

Engelbert Gangl.

Stanje i želje hrvatsko-slovenskog učiteljstva Istre.

Izviešćivao **Božo Dubrović**, nadučitelj iz Sv. Mateja u Istri, prigodom
X. glavne skupštine „Zaveze“ u Ljubljani.

„Istina je sveta, živa:
Koj se bori, taj da i dobiva.“
Adrija Palmović.

Slavna skupštino! Mila braćo!
Veselslavna gospodo i mile mi gospodje!

Pod tim nebom, pod tim suncem, nema veće umjetnosti, nego što je stvariti ljude, pitomiti divlje čudi, krotiti srca biesne strasti, podjarivati umnu silu, svjetlom puditi ernu tminu, da u ovom divnom hramu, u prirodi nedohitnoj, svjetlo božje žarko plamti!“

Tako piše, tako sudi i misli o važnosti, u uzvišenosti zvanja učiteljskoga hrvatski pjesnik Iv. Zahar.

Glasoviti Cicero reče: „Najveća i najplemenitija služba, koju čovjek svojoj domovini učiniti može, jest, ako se uzgoju mladeži posveti.“

Aleksander Veliki govoraše često: „Više ljubavi i štovanja dužan sam svome učitelju Aristotelu, nego svomu ocu Filipu.“ „Ocu“ reče „imam zahvaliti, da živim, a Aristotelu da pametno živim.“

Mnogimi bi mogao jošte primjeri iz davne davnine i zlatnim viećima iz sadašnjosti orisati naš zadatak, no dosta budi i ovo rečeno. Već iz rečenoga lasno se može razabrati, da je od pamtivieka, a i danas zvanju našem pripoznata plemenitost, važnost i uzvišenost. Nu plemenitost, važnost, uzvišenost zvanja učiteljskoga iziskuje od učitelja, da bude podpune duševne i tjelesne železne snage, jer rad njegov je naporan i tegotan, a i ubitačan po zdravlje. Pa neka bude i ubitačan, tegotan i naporan, to sve dalo bi se jošte podnositi, jer da se radi, to je sudjeno svim: „To je sudjeno dobru, to je sudjeno zlu, to je sudjeno stvoru, što ga neima.“ Sviestan se zato učitelj teškog rada, teškog bremena zvanja svoga ne plaši, pače ono bi mu bilo sladko i lahko i pri poslu bi ga vidio uvijek vesela lica, vedrih misli, čista srca, puna dobrih namjera, puna poezije, da ga u prvom redu bieda ne mori. Idimo dalje! Da ne zna, ne čuje i ne vidi, kako se uzvišenomu njegovu zvanju podrugivaju i nemilice svakom zgodom ruglu izvrgavaju; kako strast, zloba sa svih strana na uj navaljuje; kako iz pokvarenog i podivljalog srca svakojake klevete, potvore, muke i nevolje na uj bacaju. Kad nebi znao, da nema nikoga, tko bi se za uj zanimao i zauzimao, da mu se bieda ublaži; kad nebi znao, da nikoga nema, tko bi ga branio i štitio od nepravde, jada, tuge i čemera.